

Helmantica (sumant-s'hi -ICA); i en tots els quals també tenim -ANT-; i en el port. dial. *salmaganta*, *Saramaganta*, potser també hi intervé la terminació indoeuropea, no sols *salamandra* (amb el qual els aplego en el DCEC).

SEG- és 'vèncer' en cèltic, germànic etc. És reveladora la disposició dels tres llocs, i fins 4: al llarg de la frontera lingüística entre les dues llengües romàniques que —com s'ha reconegut cada dia més— estergeix el límit entre pobles celtibèrics, i els purs ibers. Aqueixos SEGANTO-/A, em semblen haver significat 'lloc de la victòria', com marcant una línia de lluita i de forts defensius dels celtas o indoeuropeus invasors; perquè el (4) és també a les portes del Collegats, límit Nord de l'illot indoeuropeu que ens marca la toponímia a la Conca de Tremp.

Segaró, V. Segueró

SEGARRA

En primer lloc, el nom de la comarca, d'ús viu sempre i pertot; i d'acord amb l'extensió geogràfica, en el concepte popular; p. ex. als Torms (Garrigues) em deien: «ací no: la *sagāra* és cap a Cervera», amb aqueixa pron., que en català occidental està tan estesa com l'altra (1936, XII, 5.22); i que tant podem tenir per variant antiga com per obedient a una assimilació, de tipus usual en aquest context fònic.

En l'Antiguitat ja ens consta el nom i el seu gentilici: *Σγάρρα* en Ptolemeu (II, § 63, p. 187), situat a la Lacetània.¹ Amb el caràcter de gentilici, consta *Sigarrensis* com el nom d'un municipium ibero-romà: en una làpida, un C. Vibius fa una inscr. al seu pare «C. *Vibius Lupercus*, quadrumvir del «municipii *Sigarrensis*» (CIL II, 4479). Holder la situa als Prats de Rei.²

I és que justament és als Prats de Rei on comença la Segarra indiscutible: sigui, doncs, que la làpida provi una identificació en el lloc estricte, o amb una zona més ampla (com avui). Perquè també es comprendria que fos un nom vist des de Bàrcino o Tàrraco (implicant: 'des d'aquí som a Segarra', scil. «in via a Barcinone ad Ilerdam»). En tot cas és localització amb vella tradició: a aqueixa població el cens de 1359 li diu «la vila dels Prats de Sagarra» (CoDoACA XII, 481); «als Prats del Rey y partida de Sagarra - -» escrivia Jeroni Pujades (*Dietari* I, 1601, 196).

MENCIONS MEDIEVALS. 945, en una donació del comte Sunyer a Sta. Cecília de Montserrat figuren entre altres l'esgl. de Sta. Maria dels Prats «in campo *Sagarrensi*» (*Cat. Car.* II, 256.13) (cf. Abadal, *L'Abat Oliva*, 153). Confirma Lluís d'Ultramar a Sta. Cecília de M.: «ecclesias - - in *Vachericias*, itemque in Sta. Cecília in term. *Balceringia* - - ecclesiasque in *Sagarrā* - -» (*Hist. Lgd.* V, col. 214; i *Cat. Car.* II, 257. 11); 1015: «expletionem termini *Minorise*, cuius vocabulum, ab antiquo et moderno tempore, *Segarra* est vocatum» (Font i Rius, *C. d. p.*, § 12, 23.6f.); 1045:

«panem et vinum q. abeo in *Sagarrā*, in *Cunillo* [te. Pujalt], remaneat ad S. Vinc. de *Cardona*» (test. en *Cart. S. Cug.* II, 248.19).

Anàlogament *S. XII*. En cat.: *Segarra* (PPujol, *Docs. Vg. Urg.*, junt amb Guissona § 6; amb Cervera, 15.10); 1251, Berenguer de Cervera ven a Jaume I: «alodio de *Guardia Pilosa*, sito in *Sagarrā*» (A.C.A., cit. de Balari, *Orig.*, 178); 1279, hom dóna a Poblet un «dimenge» a Fullea, q. afr. amb la *plana de Segarra* (testimonis 4 o 5 barons R., B., P. etc. de Segarra) (Font i R., *C. d. p.*, § 334, 494.14).

ETIM. No vacillem a adherir-nos a l'opinió força estesa i adoptada ja per Simonet (*Glos. Moz.*) i altres, que el fa venir del basc comú —sens dubte ja ibèric— *sagarr* (articulat, *sagarrā*) 'la poma', 'la pomera'. De fet poques comarques hi ha on es produeixi tant de pomar com a Segarra.

També en la toponímia basca això ha seguit essent mot i arrel ben fecunda. Molts NLL com *Sagaria* (probablement antic col·le.), poble de Biscaia; *Segarraya*, nom de dues altes riberes (llunyanes entre elles) a la Vall de Ezkaray (*Euskerā* III, 99); sobre la relació entre aquell i *Sagasta* ha escrit Mitxelena (*rt/st* en relació segurament amb el duplicat tipus *Saturtegi/Satrústegi*).

Coneixent imperfectament el detall del vocalisme ibèric, podem conjecturar, mal sigui sense prova rotunda, que en ibèric el mot pogué revestir la forma *SEGARRA* oscil·lant potser entre *ε* tancada, i una *ε* oberta: ço que acabaria d'explicar la triple variant, almenys gràfica, *i/e/a*, que hem constatat en els testimonis antics: *i* en el S. II; *a* en l'any 941; *e*, des de 1015.

AlcM posa, a tort, en dubte l'origen ibèric a favor d'un fantàstic celtisme, per malentès d'una cita de Holder (que ja ho rectificà, supra) i recollint un dels disbarats de l'incontrolat, ignorant i paradoxòman Philippon.

HOMÒNIMS MENORS. Alguns (però potser no la majoria) són ecos secundaris del nom de la comarca.

1) Llogaret de la Baixa Ribagorça, modernament destriat en dos veïnats bessons (*Segarres Altes* i *Baixes*) (oït *segāras* en enqs. de 1956, a Tolba etc., XVI, 157 ss.). MENCIONS ANT. 1212: «*Segarra*, qui est in Ripacurcia, prope Tolba» (impr. *Golba BABL* IV, 32); 1495, *Segarra Baxa* i *Saguara d'Amunt*, amb 8 i 2 focs; 1554: «*Sagarrā Alta*» afr. amb Benavarrí i Millera (Moner, *Bi. Escr. Rbg.*, 106); «lugar de *Segarra Alta*, castillo de *Sagarras Altas*, y termino de *Sagarras*» (id. ib., 101); 1620: *Sagarrā* (*Bu. As. Exc. Ca.* XI, 127).

2) i 2 bis), passant a NP: 1174: *Guillelmi Segarra* (*Cart. S. Cu.* III, 250); Comall del *sagāra*, te. St. Pere dels Forcats (XXIII).

3) 1186: «Podio que vocant de *Segarra*», prop de St. Vicenç de Calders (*Cart. S. C.* III, 304).

4) Fonteta de *Sigarrā*, te. Canet lo Roig (XXIV, 44. 24).

5) *Riu segāra*, és un dels noms que s'han donat al que passant per les Coves de Vinromà (XXVIII, 141.9)